

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ "Йордан Йовков" – ЯМБОЛ

№ 8600, гр. Ямбол, обл. Ямбол, ул. "Трион" 3; ☎ 66-94-26 – директор, 6694-27 – канцелария

Утвърждавам:

МИМИ КОНДОВА

Mimi Kondova
Директор на ОУ "П. Йовков" гр. Ямбол

ПРОГРАМА

**ЗА ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО
И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ**

за учебната 2020/2021 година

Програмата е приета на заседание на Педагогическия съвет с протокол №10 от 14.09.2020г. и е утвърдена със заповед на директора №Р-110-11 от 15.09.2020г.

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. СЪЩНОСТ

- ✓ Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано със знания за употребяването на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданина и с умения и готовност за отговорно гражданско поведение.
- ✓ Здравното образование е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен стил и условия на живот и за доброволното ангажиране към поведение, благоприятно за здравето.
- ✓ Екологично образование е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.
- ✓ Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристиките на интеркултурните отношения, формирано позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

2. НАСОКИ

Учениците

- ✓ Да познават институциите и ценности на демокрацията;
- ✓ Да се формират личности с позитивна и способност да защитават своите права чрез различни дейности;
- ✓ Да изразяват гражданската си позиция;
- ✓ Да вземат решения за своето развитие;
- ✓ Да носят отговорност за решенията си.

3. РЕАЛИЗИРАНЕ

- ✓ чрез учебното съдържание по общообразователните учебни предмети;
- ✓ в часа на класа, включително и чрез учебническото самоуправление;
- ✓ чрез дейността на неформалния съветник и психолога;
- ✓ в заниманията по интерес в рамките на негосударствена организация на учебния ден;
- ✓ в рамките на дейностите по обща полкрана за личностно развитие;
- ✓ чрез учебната програма „Без свободен час в училище“;
- ✓ по проект „Полкрана за успех“.

4. АКЦЕНТИ

- ✓ згравно образование;
- ✓ превенция на зависимостите наркотици, алкохол, полигамичност;
- ✓ екологично образование и възпитание;
- ✓ патриотично възпитание;
- ✓ превенция на насилието;
- ✓ справяне с нева и агресията и мирно решаване на конфликти;
- ✓ защита при бедствия и аварии;
- ✓ превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха;
- ✓ безопасност на движението.

II. ЦЕЛ

Усъвояване на социални знания и умения за отстояване на правата, изпълняване на задълженията и посемане на отговорности като членове на обществото.

ПОЩЕДИ

1. Изграждане на култура на поведение в учебническата общност и готовност за участие в училищния живот.
2. Изграждане на здрава и екологична култура.
3. Свободен и самостоятелен избор на професионален път на развипние и реализация.
4. Изграждане на национално самочувствие и отговорност у учениците, възпитание на инициативност и подготовка за пълноценен живот.
5. Пролливовдействие на агресивността, насилието и настырливостта на секти.

III. ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ

A) Възпитаване на дисциплинираност и гражданско поведение чрез:

1. Учебната извънкласната и извънучилищната дейност.
2. Сназаване на правилника за дейността на училището.

Срок: през учебната година

Отг.: Класни ръководители

Срок: през учебната година

Отг.: Директор, ЗУУД

Кл. ръководители

3. Спазване на правилника за осигуряване на безопасни условия на възпитание, обучение и труд.

Срок: през учебната година
Отг.: Директор

4. Провеждане на часа на класа на базата на базата на рамковия план за провеждане на часа на класа с участие на учениците и на учителите.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Патриотично възпитание и изграждане на националното самочувствие	4	4	4	4	4	4	4	4
Толерантност и интеркултурен диалог	1	1	1	1	2	2	2	2
Безопасност и движение по пътящата	9	6	6	6	5	5	5	5
Защитата на населението при бедствия и аварии и катастрофи: оказване на първа помощ	4	4	4	4	5	5	5	5
Превенция на насилието, справяне с гнева и с агресията, мирно решаване на конфликти	1	1	1	1	2	2	2	2
Превенция на тероризма и поведение при терористична заплаха: кносерзанцията	1	1	1	1	2	2	2	2
Карьерно ориентирание				1				1
Превенция и противодействие на корупцията				1	1	1	1	1
ОБЩО	20	17	17	17	19	22	22	23

Срок: през учебната година
Отг.: Класен ръководител

Б) Възпитаване на национално самочувствие и провъзгласяване на националните традиции.

1. Честване на велики национални и училищни празници.

Срок: през учебната година
Отг.: Кл. ръководител
Ученически съвет

2. Запомняване и спазване на задължителните символи на Р. България и българското училище (национално и училищно знаме, държавен химн, герб, език, конституция и др.)

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

3. Изграждане на система за сътрудничество на родители, училищно настоятелство, културни институции, фирми, организации и др., имащи отношение към възпитанието на младите хора.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

В) Учасие на децата и учениците в подходящи за възрастта им демократични практики.

1. Учасие в Ученически съвет като форми на ученическо самоуправление.

Срок: през учебната година
Отг.: Педагогическите съветници

2. Организиране на доброволчески дейности във и извън училище.

Срок: през учебната година
Отг.: Педагогическите съветници и психолог

Г) Здравно образование и екологично възпитание на учениците

1. Провеждане на здравни беседи на учениците

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители,
Медицинско лице

2. Разглеждане на здравни теми в часа на класа - секундна култура, наркомания, алкохолизъм, здравословен начин на живот и др.

Срок: през учебната година
Отг.: Класни ръководители

3. Мероприятия за озеленяване интериора на училището и училищните дворове и площи.

Срок: месец април 2020 г.
Отг.: Класни ръководители

4. Мероприятия за почистване на училищните площи и района около училището

Срок: 22-26 април 2020 г.

5. Отбелязване на Деня на Земята.

Отг.: Класни ръководители

Срок: 22.04. 2020 г.

Отг.: Класни ръководители

6. Отбелязване на международния ден за опазване на околната среда.

Срок: 06.06.2020 г.

Отг.: Класни ръководители

Г) Възпитаване в интеркултурна среда.

1. Провеждане на беседи, свързани със създаване на климат за съдружничество и културните групи в класа в часа на класа.

Срок: през учебната година

Отг.: Класни ръководители

2. Създаване на мултикултурни общности (състави, отбори, екипи), за да се подобри междугруповите отношения.

Срок: през учебната година

Отг.: Класни ръководители,

учители

3. Организиране на изложби, посветени на обичаите и традициите на различните етноси.

Срок: юни 2020 г.

Отг.: педагогически съветник

Д) Развиване на физическата деспособност на учениците

1. Изготвяне на учебнически спортен календар на училището.

Срок: 17.09.2020 г.

Отг.: Ученици по ФВС

2. Провеждане на спортни празници и турнири.

Срок: през учебната година

Отг.: Ученици по ФВС

У. КОНТРОЛ

1. Контролът по провеждането на възпитателната работа се осъществява от директора на училището и заместник-директорите по учебната дейност.
2. На контрол подлежат цялостната възпитателна дейност, съгласно настоящата програма и плана за контролната дейност на директора и заместник-директорите по учебната дейност.
3. Резултатите от изпълнението на програмата се отчитат на заседание на педагогическия съвет.

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ЧАСОВЕТЕ КОИТО НЕ СЕ ВОДЯТ ОТ УЧИТЕЛИ СПЕЦИАЛИСТИ ПО ВРЕМЕ НА ЗАМЕСТВАНЕ НА ОТСЪСТВАЩИ УЧИТЕЛИ. ВЪВ ВРЪЗКА С НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА „БЕЗ СВОБОДЕН ЧАС“ МОДУЛ „БЕЗ СВОБОДЕН ЧАС В УЧИЛИЩЕ“ - УЧЕБНА 2019/2020 г.

1. Области на компетентност, знания, умения и отношения съгласно приложение № 1, 2, 3, 4 към чл. 14, ал. 2, т. 1

<p>Област на компетентност</p>	<p>ПРЕДУЧИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ</p> <p>Знания, умения и отношения</p> <p><i>В резултат на одъчителско участие</i></p>	<p>НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОСНОВНА СЪЩЕНОСТ</p> <p>Знания, умения и отношения</p> <p><i>В резултат на одъчителско участие</i></p>	<p>Междупличностни отношения</p>	<p>ПРОГРАМА ЗА ОСНОВНА СЪЩЕНОСТ</p> <p>Знания, умения и отношения</p> <p><i>В резултат на одъчителско участие</i></p>	<p>ПРОГРАМА ЗА ОСНОВНА СЪЩЕНОСТ</p> <p>Знания, умения и отношения</p> <p><i>В резултат на одъчителско участие</i></p>
			<p>описва и обяснява различните роли в семейството и правата и отговорностите.</p> <p>свързани с тях; има положително отношение към семейството с други не в съвместни дейности.</p> <p>уме да изразява положително чувство за да изживя своите нужди и желания; да сподели пробите и да търси помощи</p>	<p>уме да различава и описва свои и чужди чувства; да описва и дава примери за това, как чувствата влияят върху поведението;</p> <p>разбира и описва различия между хората по отношение на пол, възраст, раса, етническа принадлежност, професия;</p> <p>разбира промените във взаимоотношенията с другите хора, свързани с израстването;</p> <p>дава примери и описва поведението на свързани с:</p> <p>разбира как поведението на един човек може да повлияе или да повлияе другите</p>	<p>обяснява влиянието на групата, приятелите и съучениците върху личния и добър и поведенчески;</p> <p>демонстрира умения за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • отговаряне на групов натиск и казване на "не"; • споделяне; • изване на обратна връзка; • изване и поддръжане на приятелски взаимоотношения; • свързани с: • разбирателно отношение и проявяване на преглед
<p>Сопитна среда</p>	<p>дава положително отношение към празниците в семейството като средство за свързване на новината връзка междупличностно ориентирана се в социалната и емоционалността на напреднически правителни</p>	<p>показва различни демократични форми на личностния живот и определя местото си в тях</p> <p>показва различни форми на ученическо самоуправление</p>			

	описва отношението и повеление на върхушния и дълга, което нарушава правата самоотчетка на повелението си и разбира последиците от нарушаването на правдата в отношенията опенява отношението и повеление на върхушния и дълга, което нарушава правата самоотчетка на повелението си и разбира последиците от нарушаването на правдата в отношенията	познава основните права на човека и права на детето, както и основни организации и институции в тяхна полза	познава изобразителното право в България, дефинира основните права на детето и дава примери за документи, институции и организации, които го гарантират;
Права на човека	описва отношението и повеление на върхушния и дълга, което нарушава правата самоотчетка на повелението си и разбира последиците от нарушаването на правдата в отношенията	познава основните права на човека и права на детето, както и основни организации и институции в тяхна полза	оценява различията в контекста на правата на човека
Демократично гражданство	ориентира се в различията между „гражданин на Република България“ и джтел на град...	разбира своята идентичност като "гражданин на Република България" и "гражданин на Европейския съюз" през споделяните граждански ценности и културни традиции	разбира съдържанието на понятието "гражданин" и осъзнава ролята на ментите и глобалната мрежа в обществения живот
Идентичности и различия в обществото	определя националната си идентичност	разбира принципите за равнопоставеност на постовете	познава и дава примери за стинческа, религиозна и езикова принадлежност;
Власт, политика и демократични ценности	разпознава местните органи за ред и сигурност и има представа за тяхната дейност, свързана със спазването на правата на детата	разбира на базисно ниво необходимостта от държавни институции и дава примери за тяхната роля за развитието на детата	разбира принципите за разделението на властите и за върховенството на закона и може да дава примери за тяхното спазване и нарушаване
Социална политика, справедливост и солидарност	проявява конкретни актове на солидарност при решаване на групови задачи и при работа необходимостта от правдата при обидването е окончателно може да обяснява своите последици като ги свързва с правдата и ценности.	осъществява значението на солидарността и сътрудничеството за постигането на лично и обществено благополучие;	оценява значението на равенството, сигурността и толерантността в обществения живот на страната;
Глобализация, демокрация и толерантност			разбира смисъла на социалната справедливост и значението ѝ за осигуряването на равнопоставеност, справедливост във и между отделните общности
			оценява негативни последици от демографския кризис;
			разбира опазването на околната среда като стратегия за осигуряването и развитието на човечеството;

обяснява различията между професионалното и световното болестно и силно вярва във връзка с психологическото развитие на отделните страни и региони

описва и обяснява физическите и личностните промени, които настъпват в процеса на порастването, и промените в очакванията на околните свързани с тях;

описва и обяснява характерните особености на физическото и психическото развитие и емоционалните промени в пубертета и юношеството;

развива и поддържа положителен образ за себе си;

умее да диференцира, използва и развива своите силни страни;

разбира и приема личностните различия;

описва и анализира връзката между чувствата и поведението;

изброява и използва основните стъпки в процеса на вземане на решения;

описва и обяснява различните видове професии, които се срещат в ежедневието си;

демонстрира умения за:

- позитивно мислене;
- справяне със стрес и негативни емоции;
- самонаблюдение и самооценка;
- вземане на решения;
- поставяне и реализиране на краткосрочни и дългосрочни цели;
- адекватно и пълноценно използване на

сообщения потенциал;

- правене на избори;
- търсене и оценяване на информацията;

свързана с различните професии и местото им в социалния контекст;

• съотнасяне на информацията свързана с различните професии със собствените желания;

Психично здраве и личностно развитие

осъзнава собствената си ценност и уникалност и тази на другите хора; умее да открива и описва различия и прилики с другите хора

умее да определя формулира и заявява собствените желания;

разбира, че човек може да построи по различен начин в една и съща ситуация;

разпознава основни свои чувства и има елементарни умения за изразяването им и справяне с негативни емоции

		<p>описва различните части на човешкото тяло и назовава различните системи на тялото;</p> <p>назовава и обяснява промените, които настъпват в човешкото тяло в процеса на порастването;</p> <p>обяснява влиянието на съобщителното повеление върху физическото състояние и развитието;</p> <p>обяснява как физическите упражнения укрепват костите, мускулите и органите и поддържат тонуса на тялото;</p> <p>обяснява как енергията, която човек използва, се получава от храната, ако погледата енергия е повече от използваната, тялото натрупва излишното във вид на мазнини;</p> <p>дава примери как личното поведение в ежедневието влияе върху физическото развитие и благополучието;</p> <p>демонстрира и практикува основни упражнения, дейности и игри за развитие на опорно-двигателния апарат и преносливостта на обекта;</p>	<p>склонността, възможности, нагласи;</p> <ul style="list-style-type: none"> • определя влиянието на средата върху професионалния избор; <p>Умее да определя собствените си потребности и желания при планиране и реализираност към потребностите и желанията на другите;</p> <p>Умее да превъзпита последствията от своето поведение за себе си и за другите;</p> <p>обяснява и категоризира различните елементи на човешкото тяло - кости, тъкани, органи, системи - изградена структура, функции и взаимоотношения;</p> <p>обяснява функциониранието на и демонстрира умения и навики за предпазване от болести на различните системи на тялото;</p> <ul style="list-style-type: none"> • опорно-двигателен апарат; • дихателна система; • нервна система; • сърдечно-съдова система; • половы системи; • отделителна система; • храносмилателна система; <p>описва и обяснява промените в човешкото тяло, свързани с изобилето;</p> <p>описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развитието на опорно-двигателния апарат; • ролята и влиянието на физическите упражнения, различните спортове и турзма върху физическото развитие и състояние на човека; • демонстрира умения за: • лично, седмично, месечно, сезонно и годишно планиране на физическите дейности и упражнения; • оптимално физическо натоварване; • комплексно развиване на двигателни качества
<p>Физическо развитие и дееспособност</p>	<p>назовава основни части на човешкото тяло; показва положително отношение към развиване на двигателни качества, сила и издръжливост;</p>		

<p>Превенция на употребата на психоактивни вещества</p>	<p>позивва и издига превенци и вещества, забранени за целта</p>	<p>описва различните видове психоактивни вещества (алкохол, дигери, лекарства, наркотици) и тяхното влияние върху здравето; обяснява влиянието на психичното ниво</p>	<p>описва и обяснява:</p> <ul style="list-style-type: none"> • свободната и действителна различните психоактивни вещества - пирри, алкохол, лекарства и наркотици, и тяхното съставяне, върху различните възраст и краткосрочен и дългосрочен план; • спецификата на създаване на зависимост при различните психоактивни вещества; • нормативната законова база във връзка с употребата и разпространението на психоактивните вещества; • левоестрира умения за отказ и справяне със ситуаци на предлагане на психоактивни вещества - умения за настъпност (асертивност) за каване на "Н" за установяване на натиск; • анализира последиците от употребата на психоактивни вещества в личен, семеен и социален план; • ояснява, че употребата или употребата на психоактивни вещества е въпрос на личен избор и отговорност; • анализира причините, факторите и личните мотиви за избора по отношение на употребата или употребата на психоактивни вещества; • издига употребата на психоактивни вещества
<p>Безопасност и първа помощ</p>	<p>назовава нещата (премети, дейности, повеления), които са свързани в откриващата средна умс за първа и първа помощ, когато има нужда от нея</p>	<p>изброява и следва елементарни правила за безопасност преди, по време на и след употреба;</p> <p>различава рисково от нерисково поведение и не предприема поведение, водещо до опасност за него и за другите;</p> <p>обяснява и левоестрира умения за оказване на първа помощ при порязвания, отравявания, охулявания, падания, усилвания, навиване, изкъпване</p>	<p>умс да различава рисково от нерисково поведение по отношение на нови дейности и отговорности, свързани с развитието и поразяването;</p> <p>умс да превъзпита последиците от своето и чуждото поведение по отношение на безопасността;</p> <p>• левоестрира умения за отговаряне на безопасно поведение и установяване на личност;</p> <p>• показва инатия и умения за оказване на първа помощ пришок, силно кръвоотечение, задъхване, отравяне, и първа същаване на крайници;</p> <p>• левоестрира отговорно отношение към</p>

соответствията безопасност и безопасността на другите

описва анатомията и физиологията на мъжката и женската полови системи и процесите на репродукция;
описва промените, които настъпват в тялото в периода на юношеския възраст, и необходимите лични и психични навици във връзка с тях;
посочва методи на контрацепция и причини за тяхното използване;

познава и описва болестите, предавани по полов път, и ХИВ СПИН;

приема своята сексуалност като естествена част от живота;

демонстрира междуличностни и социални умения за възглед и по-тържане на партньорски взаимоотношения;

отнася се отговорно към своето сексуално здраве и се консултира със специалист;

уме да анализира вярването на средата, културата, семейството по отношение на отнасянията към ролята на мъжа и жената;

описва факторите, свързани със създаването и поддържането на ром, с планирането и поддържането на семейство;

описва промените на взаимоотношенията и ролята в семейството, свързани с поресването на децата;

обяснява значението на личния избор и повишение в мъжкото личностно отношение, така че те да не водят до риск за здравето и личната безопасност;

Сексуално здраве и сексуално преосицилни инфекции

има положително отношение към собственото си тяло; има представа за своя пол; има емоционални представи за разликата между полове

описва човешкото тяло и анатомичните особености на половите системи на мъжа и жената;
обяснява зачеването и раждането на деца;
уме да се грижи за мислената и здравословното състояние на своята полова система;
различава, отказва и избягва поведениа, свързани със сексуално насилие или злоупотреба

	<p>УМее да поддържа добра хигиена на тялото, обектите, работното място и дома;</p> <p>описва средата и абсорбцията на збогнените и усната кухина;</p> <p>посочва възникването на различните хранни и начинна на хранене върху тях;</p> <p>УМее да поддържа здравето на збогнене, вечерите и усната кухина;</p> <p>показва необходимостта от съставяне на физическо и умствено нагаварване, сън и почивка;</p> <p>демонстрира елементарни умения за ефективно усене;</p> <p>посочва и показва умения за нгитена на очите при писане, четене, гледане на телевизия;</p> <p>демонстрира навики за правилно стоече на чина, носене на ученическа чанта;</p> <p>описва функционирването на слуховия анализатор и изоброява изискванията за нгитената на ушите</p>	<p>УМее да поддържа добра хигиена на тялото, обектите, работното място и дома;</p> <p>описва средата и абсорбцията на збогнените и усната кухина;</p> <p>посочва възникването на различните хранни и начинна на хранене върху тях;</p> <p>УМее да поддържа здравето на збогнене, вечерите и усната кухина;</p> <p>показва възникването на различните хранни и начинна на хранене върху тях;</p> <p>УМее да поддържа здравето на збогнене, вечерите и усната кухина;</p> <p>показва необходимостта от съставяне на физическо и умствено нагаварване, сън и почивка;</p> <p>демонстрира елементарни умения за ефективно усене;</p> <p>посочва и показва умения за нгитена на очите при писане, четене, гледане на телевизия;</p> <p>демонстрира навики за правилно стоече на чина, носене на ученическа чанта;</p> <p>описва функционирването на слуховия анализатор и изоброява изискванията за нгитената на ушите</p>	<p>показва умения за оптимално съставяне на умствено, физическо нагаварване, почивка и сън;</p> <p>демонстрира умения за използване на стратегии за ефективно усене;</p> <p>описва възтегитеното на душма върху нервната система;</p> <p>обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие;</p> <p>демонстрира позитивно отношение и участие в активни форми на отлик</p>
<p>Дячна хигиена</p>	<p>демонстрира основни хигиенни навики;</p> <p>провежда елементарни умения за спазване на здравословен дневен режим; разобира значението на нгитените навики за здравето; познава и описва нгитенни навики за поддржане на здравето на збогнене и усната кухина</p>	<p>демонстрира елементарни умения за ефективно усене;</p> <p>посочва и показва умения за нгитена на очите при писане, четене, гледане на телевизия;</p> <p>демонстрира навики за правилно стоече на чина, носене на ученическа чанта;</p> <p>описва функционирването на слуховия анализатор и изоброява изискванията за нгитената на ушите</p>	<p>показва умения за оптимално съставяне на умствено, физическо нагаварване, почивка и сън;</p> <p>демонстрира умения за използване на стратегии за ефективно усене;</p> <p>описва възтегитеното на душма върху нервната система;</p> <p>обяснява значението на физическата активност за физическото и психическото благополучие, тонус и самочувствие;</p> <p>демонстрира позитивно отношение и участие в активни форми на отлик</p>
<p>Хранене</p>	<p>обяснява значението на храната като източник на енергия и еке личното функционирване; порекавателно и разгително; има пределата на положителни и вредни хранни спазва здравословен режим на хранене</p>	<p>обяснява значението на различните видове хранни и техните съставки за здравето;</p> <p>съставя елементарно балансирано, дневно меню; разгително и стелва еке личните хранни; посочва и стелва елементарни правила за здравословно хранене (по опонисване на приемане и усавяване на храната, значението на сътепната температура и т.н.);</p> <p>оеснява и ценя значението на здравословното хранене за своето разгитие</p>	<p>разгително и стелва еке личните хранни; посочва и стелва елементарни правила за здравословно хранене (по опонисване на приемане и усавяване на храната, значението на сътепната температура и т.н.);</p> <p>оеснява и ценя значението на здравословното хранене за своето разгитие</p>
			<p>разгително и стелва еке личните хранни; посочва и стелва елементарни правила за здравословно хранене (по опонисване на приемане и усавяване на храната, значението на сътепната температура и т.н.);</p> <p>оеснява и ценя значението на здравословното хранене за своето разгитие</p>

			<p>подготовка на храната върху нейните качества и връзката със здравето;</p> <p>разбира и обяснява основните принципи на изравнолюното хранене (правила на хранене) - приемане и усвояване на храната, ролята на храненето, честота и продължителност на отделните хранения - количествено и качествено разпределение на храната в тях, времето, в което се приема храната, и последователност на предпазаните ястия, поза и начин на приемане и съвяждане на храната, взаимовръзка на храненето с други ежедневи дейности, място на храненето в дневния и седмичния ритъм;</p> <p>умее да интерпретира информацията, която се съдържа в етикетите на храните;</p> <p>усвоява и практикува основни умения за приготвяне на храна;</p> <p>разбира и цени значението на храненето за здравето и развитието в пубертета;</p> <p>прави и отстоява здравословни избори на храна; избягва нездравословни навици и традиции;</p>
--	--	--	---

<p>Вода, почва, въздух</p>	<p>описва значението на водата, почвата и въздуха за живота на хората, животните и растенията;</p>	<p>описва основните компоненти в състава на атмосферния въздух и стабиле в кръговрата на водата, като коментира значението и важноста на всеки компонент (атмосфера, вода, почва) според неговите основни функции в природата и значението им за живите организми и за човека;</p> <p>описва ролята на водата от омаването на частотата на въздуха, водите и почвата и принос на всеки отделен човек;</p> <p>наблюдава примери за ползване на вода в семейството и в общността и ги представя;</p> <p>коментира вълновата обвързаност на компонентите въздух, вода, почва, растения и животни;</p>	<p>изброява основни източници на замърсяване на водата, почвата и въздуха;</p> <p>описва основни изплахи за компонентите на околната среда - напр. ерозия на почвата (вследствие на изсушаване на горите), промишлено и общо замърсяване на речните и морските води и на въздуха и др.;</p> <p>разграничавя различните видове замърсители на въздуха и водата и влиянието им върху човешкото здраве;</p> <p>формулира практически мерки за подобряване на качеството на въздуха, водата и почвата и разработва проекти за опазване на частотата им;</p> <p>свързва виатата и източниците на шум с ефекта им върху човешкото здраве;</p> <p>наблюдера с примери свързани ползности за</p>
-----------------------------------	--	--	--

намаляване на шума в градска среда;
коментира възможни промени във
всички нивото поведение и намери които могат
да доведат до намаляване на замърсяването на
въздуха, водите и почвите

Класифицира енергийните източници и
производство (въглища, нефт и природен газ;
водна, вятър и слънце) споредно въздействието
им върху околната среда и осмисля новиятето
"зелена енергия";

проверява хипотези какво правят или могат да
направят институциите, общностите и
продвижителите замършителите и да променя в
начина на производство и консумира стратегии
за справяне с проблема в различни държави;
обяснява взаимовръзката между промените в
климата и природните бедствия (екстремни
бури, наводнения, суша, опустивяване);
аргументира значението на възможните
действия за запазване целостта на озоновия слой
и на енергийния баланс в природата, като
демонстрира степени на лична отговорност

изброява популярни видове, важни за общността
видове, инвазивни, застрашени и изчезнали
видове растения, гъби и животни, както и
условията за тяхното съществуване;

класифицира и коментира причините и
заплахите, водещи до намаляване на
биологичното разнообразие и изчезване на
определени видове;

участва в дискусии върху различни заплахы,
напр. биоконсервство, не законна търговия със
защитени видове, видоупотреба в селско
стопанство и др. и запиндава аргументирано своите
погледи;

анализира значението на селското стопанство,
туризма, лов, местните инявият, ридинии,
общини, местни стопански практики, войдетво,
българство, добив на глина (у.м.д.), минерални

Енергия и климат

има представа за естествените източници на
енергия; описва познати климатични промени

изброява различни източници и начини за
производство на енергия и обяснява как те влияят
върху състоянието на атмосферата и околната
среда;
обяснява значението на пестенето на енергия за
опазване на природните ресурси и формулира
причини за поветелние в семейството, в класа, в
училището;

коментира реалности от човешкото поведение,
които представляват заплаха за озоновия слой, и
обяснява начините за предотвратяване на
разрушаването му;

описва действието на ултравиолетовите лъчи
върху човешкото тяло и начините за предпазване

има представа за многообразието от растителни

и животински видове; назовава основни
жизнени фактори за човешка, животинска и
растителна

коментира някои от основните начини за опазиане
на природата - различни видове резервати, у нас и
по света, различно ползване на ресурсите,
поддръжане на чистотата в заобикалящата ни
среда (вкл. в природни и урбани среди)
територии;

и прилага своите чувства от средата в природата,
като използва различни художествени средства

Биологично разнообразие

воден връзка им с околното

райнообразие;

описва значението на защитените територии и давава категориите защитени територии - резерват, национален парк, природен парк, защитен резерват, административна местност и природна забележителност;

разработва идеи и проекти за опазване, възстановяване и устойчиво използване на биологичните ресурси, като подготвя предложения за действия за опазване на екосистемите;

описва ролята на всеки отделен човек за опазване и възстановяване на околното райнообразие и участва в дейности за създаването му;

изброява и групира основните видове замърсявания на различните компоненти на околната среда;

описва определени последици за природата и за човека и обяснява причините за тяхното възникване;

коментира дейностите от човешкото всекидневие като източници на замърсяване; изброява и групира различните видове отпадъци според произхода им - отпадъци, производствени, стопански, селскостопански, опасни; класифицира видовете замърсявания на основата на наблюдавания и експериментален коментира нажката от повторно използване на материалите и разработва идеи и проекти за рециклиране;

разработва основните групи отпадъци по тяхната опасност на районното ниво; изброява и групира продукти, съдържащи опасни вещества, и видовете химикали, използвани във всекидневият; формулира основните си, свързани с тях; описва основните правила за съхранение и

Потребление и отпадъци

умее да поддържа чистотата в околната среда и работна нейното значение;

кампирежат, обяснява как става това и формулира предложения за промяна; дава примери за опасни химични вещества и случаи, използвани в ежедневието, и посочва правилните начини за безопасна употреба; формулира и извършва; формулира правила за отговорно поведение, свързано с отпадъците, в парадетката, училището, семейството, на улицата, в градинките, в плажната, на морето и др.

работи с опасни химични вещества и смеси във
всестранен
прилага основни правила за действие при
инциденти с опасни химични вещества и смеси

издоява органични, занимаващи се с опазване
на природата;

инструтира различни места, които хората
земърсаят, обявява как става това и формулира
предложения за промяна;
планира и участва в съвместни дейности за
опазване на природата

участва в обществени кампании, свързани с
екологични проблеми, и оценява ролята и
значението им за общността;

познава различни източници на информация,
свързана с опазването на околната среда;
разграничава ролята на институциите и на
неправителствените организации, занимаващи се
с опазване на околната среда;
коментира варианти за принос на отделни човек
и начина му на живот за опазване на природата

**Общество и околна
среда**

познава правилата за опазване на околната среда;
описва въздействието на някои човешки
дейности върху природата

**Културни
идентичности**

уговява начини за традиции и обичаи,
традиционни и различни културни обичаи и
нас.

познава различни измерения на културата -
ролова история, бели, обичаи, традиции,
фактор, ролева история, ценности;
уговява начини за традиция, свързани с
колективната памет, от обичаи на
литературата, изобразителното изкуство,
музиката и др.;
разпознава културно-специфични

познава механизмите на функциониране на
колективната памет в обществите и историята,
географията, литературата, изобразителното
изкуство, музиката и др.;
познава различията между национални и
етнически идентичности;
разпознава спецификите на различните
измерения на културата и идентичност

<p>Культурна обаянност</p>	<p>формуира у себе си емпатични нагласи за разработване на чуждото поведение; обаянността на взаимното обогатяване на културите е прозвличащо от позитивни интеркултурни взаимоотношения; отстоява значимостта на културата на неговата общност</p>	<p>формуира у себе си емпатични нагласи за разработване на чуждото поведение; обаянността на взаимното обогатяване на културите е прозвличащо от позитивни интеркултурни взаимоотношения; отстоява значимостта на културата на неговата общност</p>	<p>познава действащото на социална, културна и социално-психологически фактори, обуславящи формирането на стереотипи и предрасъдки; развива у себе си саморефлективни нагласи по отношение на собствената културна идентичност</p>
<p>Культурни различия, толерантност и констативни взаимоотношения</p>	<p>умения за общуване в процеса на иррова дейност в мултикултурна среда; уважава и ценни национални символи и ригуани</p>	<p>умее да идентифицира прояви на нетолерантност в отношенията между представителни на различни културни общности; развива умения за взаимодействие с представителни на други културни общности във формална (учебна) и неформална (свободно време - изкуство, занимания, спорти, изривки и др.) среда; развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи</p>	<p>познава значими исторически примери за проява на толерантност между представители на различни културни общности; умее да прави различия между прояви на културни особености, които заслужават толерантност, от такива, които не заслужават; формира и прилага умения за преодоляване на стереотипи и предрасъдки в процеса на интеркултурните взаимодействия; развива и прилага умения за разрешаване на конфликти в мултикултурна среда; включва се с готовност в училници и извънучилници прояви, свързани с интеркултурните отношения (съвместно отобелязване на културно специфични традиции, фолклорни фестивали и др.)</p>
<p>Интеркултурно образование и права на човека</p>	<p>припознава базови представи за правата на детето</p>	<p>запознат е с международини и национални нормативни документи, отнасящи се до човешките права; развива чувствителност към прояви на дискриминация</p>	<p>разпознава неизвинуващи и ригуно-специфични човешки права; умее да идентифицира случаи на нарушаване на човешки права</p>

2. Примерни теми по ирландско, здравно, екологично и интеркултурно образование за часовете, които не се водят от учител с специалности, по време на заместване на отсъстващ учител.

ИРЛАНДСКО ОБРАЗОВАНИЕ

ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Защо хората живеят в семейства	Личната хигиена, чистота и здраве – привилегация, която са за възможности
Ролята на семейството за формирането на малци и раждания	Болести и как да се предпазим
Дом, уют, сигурност	Болести на мръсните ръце
Отношения в семейството	Разумно хранене
Що е род? Родови характеристики	Какво да направим при нараняване?
Семейството, другите общности и институции	Рационално хранене: Диетите – за и против
Общуване между родители и деца	Как да се справим и живеем здравословно
Звездо срещу домашното население	Умения за предпазване от болести на различни части на тялото.
Самовъзпитание на волята – "Изградил се сам"	Ролева игра - умения за дневно, седмично, месечно, сезонно и годишно планиране на физически дейности и упражнения.
Добрият гражданин	Измамните обаятелства – алкохол, цигари, наркотици
Лични и граждански ценности и потребности	
Демокрация	
Какво означава да имаш право	Здравословно хранене и вредата от диети – анорексия, булимия
Конституцията на България	Пушачето - кой се нуждае от това?
Всяко дете има право на закрила	Дрогата – изкушението, което не си струва да опитваш
Могте права и правата на другите	Алкохолът - опасност за човешкия живот и човешкото здраве
Училищна съответност	Момичета и момчета
Училищен правилник	Пушерите и хипиета на човешкото тяло
Начинът как - толерантност и сътрудничество	Младите хора и зависимостите
Етническа, религиозна и езикова принадлежност	Пушерите - как да потовим децата?
Професии и длъжности	Опознай себе си
Семейни доходи и планиране на лични бюджети	Карта на сърцето
Ролята на съвременния пазар	Хигиена на половата система. Личнично здраве
Воината и мирът	Проеktivни тестове - Измерване ниво на самопознание
България в света	Хигиена на тялото, дома, обектите.
Демографски връзки и последици	Задължителни на всички е. зъбите и усмивката кучина